

Universitets- og Bygningsstyrelsen

DM sagsnr. 10-8769

Videnskabsministeriet

9. december 2010

att. Helga Øregaard Dam

heo@ubst.dk / ubst@ubst.dk

Vedr. høring om ændring af Universitetsloven – sagsnr. 10-088435

DM (Dansk Magisterforening) fremsender hermed sine bemærkninger og kommentarer til høringen om det den 10. november 2010 udsendte forslag om ændring af universitetsloven. Afslutningsvis kommenteres også kort høringsudkastet af 25. november 2010.

Generelt set er der efter DM's opfattelse tale om ændringsforslag, som peger i den rigtige retning, og som medfører:

- præcisering af kravet om medarbejderes og studerendes medbestemmelse og medindflydelse på "væsentlige beslutninger"
- en mere positiv formulering og præcisering af individuel forskningsfrihed
- større organisatorisk frihed på det enkelte universitet.

Men hvorvidt der så også er tale om en grundlæggende forandring til den "højtillidsstrategi", som evalueringspanelet anbefalede i sin rapport fra december 2009, kan der stadig sættes spørgsmålstejn ved.

Der er stadig mange områder, hvor det fortsat vil være ministeren, der fastsætter regler, i stedet for at overlade mere af styringen til institutionerne selv. Dette gælder i særlig grad hvad angår de overordnede regler om bestyrelsens sammensætning (bevarelse af krav om eksternt flertal), aftagerpaneler m.v., som tyder på, at højtillidsstrategien ikke er slået helt igennem som grundlæggende princip. Men også hvad angår uddannelserne, optaget m.v., synes der at være plads til en mindre grad af ministeriel fastsættelse af regler, når blot kravene om kvalitetssikring er overholdt.

Det er som nævnt DM's opfattelse, at der er mange positive elementer i udkastet, men der er alligevel områder, som DM mener, kan ændres til det bedre, eller som kræver en mere indgående belysning af konsekvenserne.

Til nr.1: Det fremgår af bemærkningerne, at den fremtidige betegnelse som "statsfinansierede, selvejende institutioner" er en konsekvens af anbefalinger fra et tværministerielt udvalgsarbejde om selvejende institutioner, som ikke i sig selv er tiltænkt nogen konkret ændring i universiteternes status eller drift. Men tilføjjelsen åbner (måske først på længere sigt) for nogle positive såvel som negative perspektiver, hvor en nærmere redegørelse vil være tiltrængt.

En logisk konsekvens må vel være, at den primære indtægtskilde må være tilskud fra staten, og det derfor ikke vil kunne lade sig gøre at indføre studenterbetaling i større omfang end i dag. I det lys er der tale om en meget positiv ændring.

Ligeledes vil den foreslåede tilføjelse også kunne anvendes positivt i forhold til, om de omfattede universiteters status primært er "det offentliges servicering af borgerne" og dermed ikke vil være underlagt reglerne i EU's Servicedirektiv. Direktivet – såvel som lovimplementeringen i Danmark – efterlader risiko for stor tvivl om universiteternes formelle status i forhold til direktivets regler om ligebehandling af nationale og udefrakommende service-udbydere. Særligt når den eksterne finansiering og de kommercielle aktiviteter vokser, kan universiteternes status som offentlige – og dermed undtaget fra direktivets bestemmelser – drages i tvivl af udenlandske udbydere, som ønsker at etablere "for-profit universitetsvirksomhed" i Danmark. Tilsvarende gælder på det globale plan i forhold til handelsreglerne i WTO's GATS-aftale, hvor en relativt faldende offentlig finansiering og tilsvarende relativt stigende privat/kommerciel finansiering – set i sammenhæng med den formelle status som selvejende – ville kunne risikere at blive vendt mod det danske universitetssystem status som en del af det offentliges forpligtelser til varetagelse af uddannelse indtil højeste videnskabelige og internationale niveau.

Hvad angår forskningsområdet, er der på mange områder allerede i dag større indtægter fra eksterne bevillinger end fra statslige. I den sammenhæng vil der også være behov for en afklarende fortolkning af rækkevidden af den foreslåede tilføjelse. Meningen kan næppe være at afskære universiteterne fra ekstern forskningsfinansiering, som måtte overstige den statslige finansiering?

Til nr. 2: Det må præciseres hvilken instans på universitetet, der har det endelige ansvar for at værne om forskningsfriheden – både den individuelle og den institutionelle. Man må gå ud fra, at det i første omgang vil være det akademiske råd på det pågældende niveau, som vil kunne behandle og afgøre en sag om brud på forpligtelsen til at værne om forskningsfriheden, men det bør entydigt fremgå af loven. Man må endvidere forvente, at bestyrelsen kan blive inddraget i sagen, hvis en ansat leder ikke respekterer lovens bestemmelser om forskningsfrihed, og sagen ikke kan løses på det niveau, hvor den er opstået. I sidste ende vil det naturligvis være ministeriet som administrativ rekursmyndighed, som må tage stilling til en tvistighed om et påstået brud på lovens bestemmelser.

Til nr. 4: Ingen bemærkninger til selve ændringsforslaget, men § 8a om at ministeren kan fastsætte regler for offentliggørelse af de studerendes evalueringer på universiteternes web-steder må ophæves. Det må overlades til de enkelte institutioner, idet sådanne evalueringer ikke meningsfuldt kan frigøres fra den kontekst de er udfærdiget i, og derfor ikke nødvendigvis giver et reelt billede af de studerendes opfattelse af undervisningen. Endvidere bør § 9, stk. 3 også udgå.

Til nr. 5: Hvad er "væsentlige beslutninger"? Der må – selv om hovedprincippet er større institutionel valgfrihed – være nogle lovbestemte områder, som medarbejderne skal inddrages i beslutninger om. Det

handler f.eks. om strategisk planlægning, budgetforhold, ansættelser/afskedigelser, studierne, akademiske grader osv. Endvidere må bevarelse af den enstrengede ledelsesstruktur kræve, at medarbejderne og de studerende også kan få medbestemmelse om afskedigelse af en ansat leder, som misrøgter sit hverv. Denne kompetence må også lovfæstes. Den mest naturlige måde må være gennem et (kvalificeret) flertal i det akademiske råd, som er nedsat på det pågældende område. Desuden må det også præciseres i loven, at universitetet skal sørge for, at også deltidsansatte VIP medinddrages.

Til nr. 7: Den øgede institutionelle kompetence på det organisatoriske plan må også omfatte mulighed for ikke at have eksternt flertal i bestyrelsen og at vælge en formand blandt interne medlemmer. Desuden vil det være naturligt at stille krav om, at de eksterne medlemmer også bør have kendskab til videregående uddannelse og/eller forskning. Hvad angår udpegningsperioden for de eksterne medlemmer, anbefaler DM, at de 8 år deles op i 2 perioder på hver 4 år uden at intentionen med revision derved mistes. Man kunne f.eks. formulere bestemmelsen som følger: "Et udefra kommende medlem af bestyrelsen kan højst beklæde posten i en periode på 2 gange 4 år."

Til nr. 8: Det må sikres, at medarbejdere og studerende deltager i både indstilling og udpegning – selvfølgelig under iagttagelse af krav om fortrolighed om potentielle medlemmers identitet.

Til nr. 11: Der skal lovsikres en medbestemmelse om afskedigelse af ansatte ledere, evt. som ét blandt de opremsede krav til vedtægtens indhold. Hvad angår nr. 4 i den foreslåede § 13, stk. 2 vil DM foreslå, at henvisningen til § 14, stk. 7 slettes, således at det alene bliver bestyrelsens ansvar i vedtægten at fastsætte universitetets organisering – herunder, at loven bestemmer, at der skal nedsættes akademiske råd på alle de niveauer og forskningsudførende enheder, hvor der ansættes ledere (dekaner, institutledere, centerledere m.v.). I den forbindelse må bestyrelsen også i vedtægten fastlægge selvstændige kompetenceområder, uafhængig af Rektors delegation, for de ledere, der skal ansættes på de besluttede organisatoriske niveauer – jf. nedenfor.

Til nr. 14: Bør udgå – jf. nedenfor.

Til nr. 15: Det fremgår af forslaget, at ledere af videnskabelige enheder skal være anerkendte forskere og hvor det er relevant også skal have undervisningserfaring. Det samme fremgår ikke om lederen af en phd-skole. Er den forskel tilsigtet og i givet fald, hvad er så forklaringen på forskellen? Endvidere kan en rektor vel ikke "nedsætte" en phd-skole. En sådan må forventes at blive oprettet (udkastets stk. 5).

Generelt til dette forslag om ændring af rektors kompetencer, skal DM meget kraftigt advare imod, at det gennemføres i udkastets udformning. Der er allerede under den gældende lov et utal af eksempler på, at de ansatte lederes ledelsesmæssige fokus vender opad i organisationen i stedet for at være rettet mod de medarbejdere, som lederne varetager ledelsesmæssige funktioner for. Denne tendens vil klart blive forstærket, hvis forslaget om, at al ledelsesmæssig kompetence udgår fra Rektor, som efter eget valg kan uddelegere kompetencer (og dermed også kan tilbagekalde denne), bliver vedtaget. I stedet vil DM foreslå, at bestyrelsen i vedtægten dels fastsætter organisationen og dels definerer kompetenceområder for de ledere, der skal ansættes på de forskellige organisatoriske enheder. Dette skal også ses i sammenhæng med kravet om, at der skal oprettes akademiske råd på alle de enheder, hvor der ansættes en sådan leder. Intentionen om øget medbestemmelse for ansatte og studerende vil lide stor skade, hvis alle ledere i organisationen alene handler på delegation fra rektor.

Hvad angår formuleringen om forskningsfrihed i stk. 6, ser DM – som nævnt indledningsvis – den i udkastet foreslåede bestemmelse som en klar forbedring i forhold til den eksisterende. Det er dog foreningens opfattelse, at den foreslåede formulering også kan lægge op til fortolkningstvister om hvad ”længere tid” m.v. dækker over. DM kan derfor foreslå følgende formulering:” Rektor [...] må ikke pålægge de videnskabelige medarbejdere opgaver i et sådant omfang, at de over en periode på 3 år ikke vil have halvdelen af arbejdstiden til rådighed for egen, selvvalgt fri forskning inde for rammerne af universitetets virksomhed.”

Videre er der i dette forslag henvisninger til paragraffer, som andre steder foreslås ophævet, så en korrekturlæsning synes påkrævet.

Endelig fremgår det, at rektor i ”særlige tilfælde” kan opløse et akademisk råd. I bemærkningerne er dette ikke meget uddybet, idet der alene står, at bestemmelsen kan tages i anvendelse ved: ”(fare for) alvorlig misrøgt.” Under den hedengangne styrelseslov stod der, at rektor alene kunne opløse et styrende organ, hvis det var defunkt, hvilket er noget andet end en løs formulering om misrøgt, som er meget mere åben for fortolkninger. Rektor (eller den af ham bemyndigede) bør ikke kunne opløse et råd, på grund af uenighed i dets beslutninger – og benævne denne uenighed ”misrøgt”, men alene opløse et råd, hvis det er ude af stand til at varetage sine forpligtelser og træffe beslutninger i de sager, som ligger inden for dets område.

Til nr. 16: Dette forslag bør udgå, da kompetencen – jf. ovenfor – bør overgå fuldt ud til bestyrelsen sammen med et lovkrav om, at der skal nedsættes akademiske råd, hvor der oprettes selvstændige ledelsesfunktioner.

Til nr. 27: Der bør være et krav om, at der nedsættes mindst ét phd-udvalg for hver phd-skole, og være en bemærkning om sammensætningen. DM er klar over, at en sammensætning som i et studienævn ikke vil være relevant alle steder, så der skal ikke være krav om samme sammensætning som i et studienævn. Men en bemærkning om, at en sådan sammensætning bør tilstræbes, må indarbejdes.

Til nr. 29: Det bør tilføjes, at udvalgene kan udtale sig om alle relevante sager, og ikke begrænset til sager der forelægges som det fremgår af forslaget stk. 2 nr. 5 og 7.

Til nr. 34: Det bør være akademisk råd, som træffer beslutning om nedsættelse af studienævn. Der er under den nuværende lov mange eksempler på, at der er blevet nedsat studienævn, som dækker et så bredt og mangfoldigt område af uddannelser, at de enkelte medlemmer af nævnet ikke har mulighed for at udøve deres lovbestemte indflydelse i virkeligheden, da de kun har den nødvendige faglige indsigt i en meget lille del af de sager, som bliver forelagt studienævnet. Derfor må det være den faglige indsigt, som er repræsenteret i akademisk råd på det pågældende område, som er grundlagt for beslutning om etablering af studienævn.

Til nr. 35: Tilsvarende ovenfor må studienævn også have mulighed for at udtale sig i relevante sager for dets område og ikke alene i sager, som bliver forelagt.

Hvad angår høringsudkastet af 25. november 2010 har DM blot den ene bemærkning, at det ikke synes at være i overensstemmelse med den i indledningen nævnte højtillidsstrategi, at ministeren stadig kan fastsætte regler og godkende uddannelser, som også er omfattet af den krævede kvalitetssikring. Det bør ikke – måske undtaget helt særlige tilfælde – være muligt for ministeren at underkende fagligt begrundede beslutninger om godkendelse af uddannelser/uddannelseselementer i samarbejde mellem danske og udenlandske universiteter.

DM er desuden principielt forbeholden overfor alt for stor vægt på kommercialisering af universiteternes virksomhed. Men DM har ikke nogen konkrete bemærkninger til denne del i forhold til den eksisterende lovgivning på området.

Venlig hilsen

Ingrid Stage